

اشاره:

بحث قیمت‌گذاری کالاها و خدمات مصرفی مردم و نظارت مستمر دولت و نهادهای دولتی بر قیمت‌ها، در سال‌های اخیر با افزایش قیمت کالاها و رشد هزینه خانوار، بیش از پیش مورد توجه مسؤولان و برنامه‌ریزان اقتصادی، تولیدکنندگان و در نهایت مصرف‌کنندگان بوده است.

در بحث گرانی و گرانفروشی کالاها و خدمات، نظرهای متفاوتی بیان می‌شود. عده‌ای قیمت‌گذاری کالاها را رد می‌کنند و هدایت امر در سطح اقتصاد کلان برای مقابله با فشارهای تورمی را تجویز و توصیه می‌کنند و عده‌ای نیز همواره بر نظارت مستمر دولت و نهادهای دولتی بر قیمت کالاها و خدمات برای حمایت از مصرف‌کنندگان و به‌ویژه اقشار آسیب‌پذیر، یافشاری می‌کنند.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با آقای خداداد سرهنگی، مدیرکل نظارت بر قیمت‌های سازمان بازرسی و نظارت بر قیمت و توزیع کالا و خدمات، عمده‌ترین سؤال‌های موجود در اذهان عمومی را مطرح ساخت. وی به پرسش‌های خبرنگار ما این‌چنین پاسخ داده است.

نظارت دولت بر قیمت‌ها و قیمت‌گذاری کالاها باید ادامه یابد

■ چه عواملی در تعیین قیمت کالا مؤثر هستند؟

۱) در تمام جوامع بشری، بحث قیمت وجود دارد. دنیای تهاتر پایان یافته و برای خرید هر کالا، امری بنام قیمت وجود دارد.

از سال‌های گذشته تاکنون، قیمت‌گذاری کالا و خدمات از سوی دولت انجام می‌شده است و لزوم برقراری قیمت و کالا وجود دارد. البته لزوم برقراری قیمت کالا و خدمات در برهه‌های مختلف، متفاوت بوده است. در برخی مواقع شدت داشته و در برخی مواقع بی‌نیازی آن احساس شده است.

کالاهایی که در سبد خانوار اثر زیادی دارند، به‌نام کالاهای گروه یک توسط دستگاه‌های دولتی و سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان قیمت‌گذاری می‌شود.

کالاهای گروه دوم که کالاهای ارشادی می‌باشند، نیز از سال گذشته توسط وزارت صنایع قیمت‌گذاری می‌شوند، مانند نوشابه و کالاهای خانگی.

به‌طور کلی اثراتی که یک کالا در سبد خانوار دارد، باعث می‌شود که قیمت آن کالا با نظارت دولت تعیین شود.

■ در جریان آزادسازی قیمت‌ها، نظارت دولت تا چه

که تمامی اثرات نظارت دولت روی کالاهای گروه ۱ و ۲ را خنثی می‌کند. بنابراین در شرایط کنونی، نظارت دولت روی قیمت‌گذاری کالاها ضرورت دارد و این نظارت روی تعداد بیشتری از کالاها که مردم با آن سروکار دارند، باید انجام گیرد.

در اقتصاد ایران، مشکل کمبود کالا و گرانی وجود ندارد، چرا که گران شدن کالا در هر سال، امری طبیعی است، اما مشکل اساسی گرانفروشی یک کالا یا خدمات می‌باشد. دستگاه‌های دولتی چون سازمان بازرسی و سازمان تعزیرات که براساس قوانین شورای مصلحت نظام تشکیل شده‌اند، اختیار دارند تا مقابل «گرانفروشی» را بگیرند، البته باید وزارت صنایع و سازمان حمایت، به‌موقع وارد عمل شوند که در سال جاری این امر انجام شده است.

■ به‌نظر شما بهترین راه برخورد و اصلاح قیمت‌ها و جلوگیری از گرانفروشی در ایران چیست؟

□ باید حالت بی‌تفاوتی مردم نسبت به قیمت کالاها از بین برود. مردم نباید اجازه دهند به آنها اجحاف شود و اگر در زمینه قیمت یک کالا شکایتی کردند، باید شکایت خود را پیگیری کنند. البته شکایات مردم باید مستند باشد و در این زمینه باید از انتقام‌جویی‌های شخصی برحذر شد. مردم باید بدانند که کالاها و خدمات، هر کدام قیمت دارد و دارای درصد سود مشخص برای تولیدکننده، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی می‌باشد و سازمان بازرسی نیز برای آنها قیمت تعیین می‌کند. در این زمینه هر گاه شخصی نسبت به قیمت بی‌رویه یک کالا اعتراض کرد، چنانچه اعتراض وی وارد بود، باید مورد حمایت دیگران قرار گیرد. در اکثر موارد دیده شده است که متأسفانه مردم حتی در مقابل اعتراض، به‌جای یک فرد، عکس‌العمل نشان داده و از فروشنده‌ی خاطی دفاع می‌کنند. مردم باید اجحاف فروشندگان را به سازمان‌های ذی‌ربط اطلاع دهند و اعتراضات خود را پیگیری کنند.

○ الصاق برچسب قیمت تولیدکننده و مصرف‌کننده بر روی کالا و بازرسی قیمت‌ها از سوی سازمان بازرسی می‌تواند در مبارزه با گرانفروشی مؤثر باشد.

■ قیمت‌های کالاها و خدمات گروه ۳ بر چه اساسی تعیین

می‌شود؟

○ کالاهای گروه اول که در سبد هزینه خانوار تأثیر دارند، از سوی نهادهای دولتی و سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان قیمت‌گذاری می‌شوند. کالاهای گروه دوم که کالاهای ارشادی می‌باشند از سوی وزارت صنایع قیمت‌گذاری می‌شوند.

حدی قابل قبول است؟

□ در سیاست تدریجی آزادسازی نباید دست تولیدکننده در امر قیمت‌گذاری باز باشد و هر کاری خواهد انجام دهد. در سیاست آزادسازی، قیمت‌گذاری باید به سمتی برود که دولت نیازی به نظارت و صرف نیروهای زیاد برای قیمت‌گذاری کالا نداشته باشد و بازار، خود نظم خود را پیدا کند و کالا به حد رقابت برسد. در این زمینه برای قیمت یک کالا باید قانون عرضه و تقاضا برقرار باشد.

■ مشکل اساسی قیمت‌گذاری کالاها در سال‌های اخیر

چیست؟

□ در جامعه ایران کالاهایی تحت‌عنوان کالاهای گروه ۲ وجود دارند که در سال‌های اخیر قیمت این کالاها مشکل اساسی ما می‌باشد. کالاهای گروه ۲ از هزاران قلم کالا و خدمات تشکیل شده‌اند. دولت برای قیمت‌گذاری این گروه کالاها، اولویت‌های گروه ۱ و گروه ۲ را قائل نشده است و براساس دستورالعمل سازمان حمایت، قیمت آنها از سوی واحدهای تولیدکننده آن کالا تعیین می‌شود.

در این گروه کالایی، درصد‌های سود تولیدکننده، عمده‌فروش و درصد سود مصرف‌کننده از سوی سازمان حمایت تعیین شده است.

در میان کالاها و خدمات گروه ۲، کالاهایی وجود دارند که در بین آنها کالاهای نامرئی هستند. این نوع کالاها، جزو کالاهایی هستند که خانوارها در سال یک یا دو بار با آنها سروکار دارند، ولی در اثر اینکه از نظارت دولت خارج است، اثرات مخرب آن از کالاهایی که خانوارها حتی روزانه ۵ بار با آنها سروکار دارند، بیشتر است. به‌طور مثال رنگ ساختمان، هزینه‌های عروسی، هزینه‌های عزاداری، هزینه‌های میهمان‌داری، هزینه‌های بیمارستانی و... جزو این کالاها و خدمات می‌باشند.

اثرات این کالاها و خدمات در زندگی انسان به نحوی است

واسطه‌ها پا بگیرند و وجود آنان را اطلاع دهند، این طبقه به تدریج حذف خواهند شد.

در گذشته با حذف واسطه‌ها که باعث گرانفروشی شده‌اند، برخوردهای قانونی شده و در سال ۷۷ این برخوردها افزایش خواهد یافت. امسال دولت برنامه‌های پیش‌بینی شده مطلوبی در برخورد با واسطه‌ها دارد. برخورد ما با این قشر که گرانفروشی را در بازار مصرف افزایش می‌دهد، در سال جاری شدیدتر خواهد بود.

اگر مردم وجود واسطه‌ها را به دولت گزارش ندهند، این قشر ناشناخته خواهد ماند. سازمان‌های مربوط به جلوگیری از گرانفروشی و کنترل قیمت‌ها بدون همکاری مردم نخواهد توانست به‌طور مطلوب با تخلفات گرانفروشی مبارزه کنند.

■ آیا موضوع قیمت‌گذاری می‌تواند از قاچاق جلوگیری کند؟

□ اگر قیمت‌گذاری صحیح انجام گیرد و صاحب کالای تولیدی و یا وارداتی را قانع و راضی نکند و آنها سود عادلانه برای کالای خود مشاهده نکنند، مسلماً قاچاق تقویت می‌شود. این قاچاق به‌دست همین افراد انجام خواهد گرفت.

یک تولیدکننده یا واردکننده کالا هنگامی که نتواند سود عادلانه کسب کند، از راه‌های مختلف، کالای خود را گران‌تر به‌دست مصرف‌کننده می‌رساند.

■ برای جلوگیری از گرانفروشی، دولت باید چه تمهیداتی به‌کارگیرد؟

□ برای جلوگیری از گرانفروشی دولت در سه سال اخیر تمامی تولیدکنندگان، توزیع‌کنندگان و فروشندگان را موظف به الصاق برچسب قیمت کرده است. فروشندگان حتی باید قیمت مصرف‌کننده را روی کالای خود درج نمایند تا خریدار از قیمت کالا آگاه باشد. در ایران هیچ کالا و خدمتی وجود ندارد که قیمت آن یا جدول قیمت‌های آن درج نشده باشد. تولیدکنندگان

○ مردم باید نسبت به قیمت کالاها حساس باشند و اجحاف فروشندگان را به سازمان‌های ذی‌ربط اطلاع دهند و اعتراض‌های خود را پیگیری کنند.

موظفند قیمت مصرف‌کننده نهایی را برای کالای خود تعیین و اعلام نمایند. سازمان بازرسی نیز موظف است روزانه به بازرسی قیمت کالاها بپردازد. این سازمان روزانه گزارش‌های

○ مشکل اساسی در قیمت‌گذاری کالاها و خدمات، کالاهای گروه سوم هستند که دولت اولویت‌های گروه ۱ و ۲ را برای آنها قایل نشده است و بر اساس دستورالعمل سازمان حمایت، واحدهای تولیدی قیمت آنها را تعیین می‌کنند.

□ کالاهایی که توسط سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و یا وزارت صنایع قیمت‌گذاری نمی‌شود، قیمت‌گذاری آن آزاد نیست. بلکه براساس دستورالعمل قیمت‌گذاری سازمان حمایت باید صورت بگیرد. در این دستورالعمل انواع هزینه برای تولید یک کالا و همچنین سود مترتب بر آن منظور شده است و در آن دستورالعمل تولیدکننده اجازه دارد کالای تولیدی خود را با در نظر گرفتن هزینه‌های آن و سود معقول، قیمت‌گذاری و در جراید اعلام کند.

در ایران هیچ کالایی بدون قیمت وجود ندارد. همه کالاها قیمت دارد و چنانچه قیمت آن کالا و ضوابط قیمت‌گذاری آن در نظر گرفته نشود، با خاطی برخورد خواهد شد.

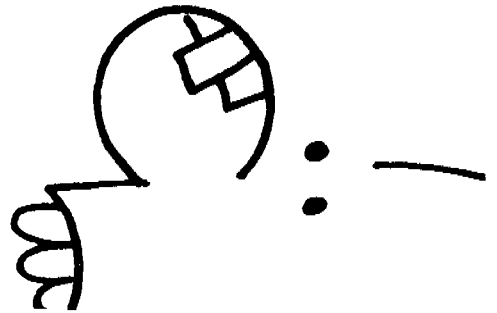
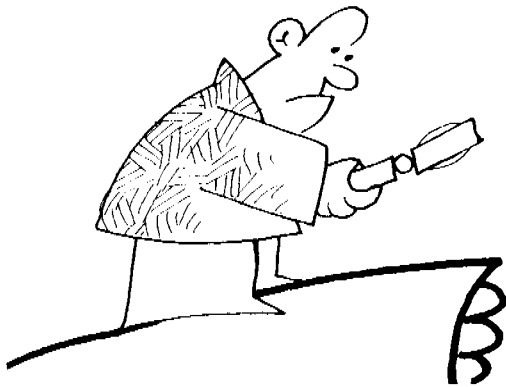
■ مشکل گرانفروشی یک کالا در جامعه از کجا سرچشمه می‌گیرد؟

□ تجربه نشان داده است که تولیدکننده به‌هیچ‌وجه اجحاف نمی‌کند. حتی امکان دارد سود معقولی نیز عاید وی نشود، اما واسطه یا واسطه‌های بین تولیدکننده و مصرف‌کننده نهایی کالا باعث گران شدن آن و بالطبع گرانفروشی می‌شود. عوامل واسطه‌ای که در اثر بیکاری پنهان ایجاد شده‌اند، باعث می‌شوند کالا به قیمت واقعی از دست تولیدکننده به دست مصرف‌کننده واقعی نرسد. متأسفانه در اکثر مواقع دیده شده است که عوامل تولیدکننده و مصرف‌کننده نیز از معرفی واسطه‌ها پرهیز می‌کنند. ضمناً دیده شده است یک تولیدکننده حداکثر با ۲۰ درصد سود کالای خود را فروخته است، ولی عوامل واسطه حتی به ۲۰۰ درصد هم قانع نبوده‌اند.

اکثر واسطه‌ها از شغل‌های اصلی خود خارج شده و به‌سوی دلالتی که شغل پرسودی شده است، روی آورده‌اند.

■ چرا دولت و سازمان‌های مربوطه با واسطه‌ها مبارزه نمی‌کنند؟

اگر مردم با سازمان‌های ذی‌ربط در مقابله با گرانفروشی همکاری بیشتری بکنند و تولیدکنندگان واقعی که نمی‌خواهند به مصرف‌کنندگان اجحاف شود، نگذارند

جنگ تحمیلی به نفع اقتصاد ایران بوده است؟

□ این نظارت حتماً به نفع اقتصاد ایران است. در شرایط پس از جنگ به‌ویژه در دهه ۶۰ تا ۷۰ که با تحریم، تفاوت نرخ ارز، تغییر قیمت‌های جهانی و دیگر مسایل مواجه شدیم، نظارت دولت روی قیمت و قیمت‌گذاری نتایج مثبتی را به بار آورد. اگر این نظارت وجود نداشت، به یقین وضع قیمت‌ها بسیار بدتر از وضعیت کنونی می‌شد. ادامه این نظارت در شرایط فعلی نیز لازم است.

■ آیا مصرف‌کننده در تعیین قیمت کالا نقشی دارد؟

□ مصرف‌کننده در تعیین قیمت یک کالا نقش ندارد. قیمت توسط دستگاه‌های دولتی تعیین می‌شود. مصرف‌کننده باید بداند چه کالایی را به چه قیمتی خریداری می‌کند. این قشر باید از قیمت‌ها حتماً آگاه باشد تا کالاهای مشابه و یا یک کالا را به چند قیمت خریداری نکند.

مردم باید از بحث قیمت آگاه باشند. مردم باید قیمت کالای خریداری شده خود را با قیمت اعلام شده از سوی دولت مقایسه کنند و یا اینکه قیمت کالای خریداری شده از یک فروشگاه را با قیمت آن کالا در فروشگاه دیگر مقایسه کنند. این امر می‌تواند خریدار را از گرانفروشی یک کالا توسط یک فروشگاه آگاه نماید.

مختلفی در زمینه اعمال قیمت‌های واقعی کالاها از سوی تولیدکنندگان و فروشندگان دارد.

به‌طور مداوم مردم و دستگاه‌های مسؤول نظارت بر قیمت‌ها باید در صحنه حضور داشته باشند. عرضه کالایی بدون داشتن قیمت و برچسب قیمت بر روی آن، امروز در جامعه ایران جرم محسوب می‌شود. این جرم تعزیراتی است و با آن به شدت برخورد می‌شود. این برخورد امسال تشدید خواهد شد.

○ اگر مردم و تولیدکنندگان با سازمان‌های دی‌ربط در امر مقابله با گرانفروشی، همکاری و واسطه‌ها را معرفی کنند، این طبقه به تدریج حذف خواهد شد.

■ روند قیمت‌ها را در سه سال اخیر چگونه دیدید؟

□ براساس شاخص‌های بانک مرکزی، تورم در سال ۷۵ به ۲۵ درصد و در سال ۷۶ به ۱۷ درصد تقلیل یافته است. شاخص‌های علمی از سوی بانک مرکزی و یا مرکز آمار ایران بر اساس معیارهای جهانی تعیین می‌شود، ولی در ظاهر قضیه، مشاهده می‌شود در یک مقطع خاص یک کالا افزایش قیمت پیدا می‌کند و این افزایش قیمت توسط دولت انجام می‌پذیرد. البته مابه‌التفاوت آن نیز توسط دولت از صاحب کالا دریافت می‌شود. این موضوع را نمی‌توان به‌عنوان درصد افزایش رسمی قیمت و تورم اعلام کرد.

■ آیا نظارت دولت روی قیمت‌ها در سال‌های پس از